

<p>УХВАЛЕНО вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 3 від «12» червня 2020 року</p>		<p>Система управління якістю ХНПУ імені Г.С. Сковороди</p> <p>ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ</p> <p>Гроші та кредит</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО В.о. ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди Ю. Водичка</p> <p>від «12» червня 2020 р.</p>
--	---	---	--

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ГРОШІ ТА КРЕДИТ

(назва навчальної дисципліни)

рівня вищої освіти	Першого (бакалаврського)
	<i>(назва рівня вищої освіти)</i>
галузі знань	05 Соціальні та поведінкові науки
	<i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальності	051 Економіка
	<i>(код і назва спеціальності)</i>
освітня програма	Економіка, управління та право
	<i>(шифр і назва)</i>
Шифр за навчальним планом	ЦПП-1.32

Харків – 2020 рік

Розробники програми: В. Соляр кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри економічної теорії,
фінансів і обліку

Рецензенти: О. Шелест кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин та фінансів ХТЕІ КНТЕУ

О. Зеленько кандидат економічних наук,
завідувач кафедри економічної теорії ХНПУ
імені Г.С. Сковороди

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету
протокол № 10 від «10» червня 2020 року

Голова ради (В.О. Процевський)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено центром ліцензування, акредитації і контролю якості освіти

Директор (І. Єсьман)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Пояснювальна записка

Програма *обов'язкової* навчальної дисципліни *Гроші та кредит* складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка*.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Гроші та кредит» є вивчення теоретико-методологічних засад і організаційно-правового механізму функціонування в ринковій економіці грошей, кредиту, банків.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Гроші та кредит» є: з'ясування сутності, функцій, концепцій та ролі грошей і кредиту в ринковій економіці; механізму функціонування грошової системи в ринковій економіці; закономірностей функціонування валютного ринку і валютної системи, грошового ринку; засвоєння ролі, специфіка та практики використання грошово-кредитної політики центрального банку, напрямів діяльності банків та небанківських фінансових інститутів щодо грошово-кредитного обслуговування суб'єктів господарювання та населення в Україні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки та у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ФК 1. Здатність виявляти закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівні.

ФК 2. Здатність використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ФК 4. Здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

ФК 10. Навички використання сучасних джерел економічної, фінансової, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

ФК 11. Здатність використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень.

ФК 15. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах у межах спеціальності.

Передумови вивчення дисципліни: «Гроші та кредит» є нормативною дисципліною і засвоєння основних тем курсу повинно надати майбутнім фахівцям ґрунтовні знання про системи грошових відносин, форми і методи та основний інструментарій кредитування, практику функціонування банківського сектору в Україні. Даний курс спирається на вивчення політичної економії, мікроекономіки, макроекономіки, історії економічних вчень, фінансів, статистики та інших економічних дисциплін. У свою чергу знання з грошей та кредиту є передумовою вивчення фінансів підприємств, фінансового менеджменту, аналізу господарської діяльності, бухгалтерського обліку, банківської справи, макро- та мікроекономічного аналізу тощо.

Результати навчання задисципліною. Після вивчення дисципліни студент повинен уміти: орієнтуватися в законодавчо-нормативних актах, що регулюють грошові та кредитні відносини; аналізувати сучасний стан грошового ринку в Україні; обчислювати показник, що характеризують грошовий ринок; визначати тенденції розвитку вітчизняного грошового та

кредитного ринку; формувати цілісне бачення структури грошового ринку.

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмових результатів навчання:**

ПРН 2. Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем.

ПРН 3. Використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 9. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН 17. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН 19. Демонструвати вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН 20. Набути навички самостійної роботи, виявляти ініціативу та підприємливість, бути критичним і самокритичним. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних мотивів, поваги до різноманіття думок, індивідуальних та міжкультурних відмінностей людей.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС 120 годин.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Основні положення теорії грошей. Грошовий обіг та його регулювання

Тема 1.1. Сутність і функції грошей

Виникнення грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Розвиток форм вартості та гроші. Роль грошей у розширеному відтворенні. Еволюція форм грошей і грошових відносин. Товарні, металеві та паперові гроші. Кредитні та електронні гроші. Суть грошей. Гроші як особливий товар. Функції грошей: міра вартості; засіб обігу; засіб платежу; засіб нагромадження; світові гроші. Зміна економічної ролі золота. Ціна золота та гроші. Виникнення та розвиток сучасних грошей. Кредитна природа сучасних грошей. Відмінність між паперовими та кредитними грошами. Функціональні форми грошей. Грошові агрегати.

Тема 1.2. Грошовий обіг і грошова маса

Зміст поняття «грошовий обіг». Структура грошового обігу. Готівковий та безготівковий обіг. Грошово-розрахунковий, грошово-кредитний та грошово-фінансовий обіг. Взаємозв'язок грошового обігу з системою ринкових відносин. Основні ринки, що обслуговуються грошовим обігом. Грошові потоки, класифікація та механізм балансування. Закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають. Погляди на характер зміни швидкості обігу грошей. Порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Попит на гроші. Моделі попиту на гроші К. Маркса, І. Фішера, Кембриджської школи. Д. Кейнс про попит на гроші. Модель попиту на гроші М. Фрідмена. Розвиток кейнсіанського підходу до попиту на гроші в моделях Боумоля — Тобіна та Міллера — Орра. Механізм поповнення грошей в обігу. Поняття емісії грошей. Створення грошей банками. Банківський мультиплікатор. Модель пропозиції грошей. Грошовий мультиплікатор.

Тема 1.3. Грошовий ринок

Поняття та функції грошового ринку. Канали прямого та опосередкованого фінансування. Основні групи учасників фінансового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Вартість грошей. Купівельна спроможність грошей як вираження їхньої вартості. Вартість грошей, що нагромаджуються. Ставка відсотка. Номінальна та реальна ставки відсотка та

співвідношення між ними. Вартість грошей і час. Вартість грошей з урахуванням фактора ризику.Складові фінансового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Характеристика основних інструментів ринку позичкових капіталів та ринку цінних паперів. Рівновага на грошовому ринку. Кейнсіанські та монетаристські моделі рівноваги на грошовому ринку.

Тема 1.4. Грошові системи

Сутність та механізм функціонування грошової системи, її відмінність від грошового обороту та грошового ринку. Закономірності еволюції грошових систем від саморегульованих систем повноцінних грошей до систем регульованого державою обігу кредитних грошей. Процес формування грошової системи в Україні. Цілі грошово-кредитної політики та адекватні їм інструменти цієї політики. Сутність проблеми монетизації валового внутрішнього продукту в Україні та проблеми монетизації бюджетного дефіциту і шляхи їх вирішення.

Тема 1.5. Інфляція і грошові реформи

Сутність, форми прояву та способи виміру інфляції. Наукові дискусії щодо причин інфляції. Механізм впливу інфляції на реальну економіку, її економічні та соціальні наслідки. Завдання та механізм державного регулювання інфляції.Основні особливості інфляційного процесу в Україні в перехідний період. Сутність, завдання та види грошових реформ. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Тема 1.6. Валютний ринок і валютні системи

Поняття валютної системи. Еволюція валютних відносин. Види валютних систем: національна, регіональна, світова. Складові елементи валютних систем. Сучасна світова валютна система та її інститути.Міжнародні ліквідні ресурси. Розвиток європейської валютної системи. Поняття валюти та валютного курсу. Функції валютного курсу. Види та конвертованість валюти. Валютний ринок. Поняття та види валютних операцій. Валютні ризики. Валютне регулювання і валютний контроль.Завдання та методи валютного регулювання. Механізми регулювання валютного курсу, валютна інтервенція, девальвація, ревальвація, котирування валют. Платіжний баланс.

Тема 1.7. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм

Розвиток теорії грошей як процес формування наукових шкіл, течій та теорій. Основні питання та періоди (класичний, кейнсіанський, сучасний) розвитку теорії грошей.Сутність номіналістичної та металевої теорії грошей. Теорія «представницької вартості паперових грошей». Теорія «дестафації» грошей. Формування класичної кількісної теорії грошей та її основні положення.Розвиток поглядів на роль грошей в економіці (Й. Шумпетер, Д.Кейнс). Внесок Д.Кейнса в теорію грошових відносин.Виникнення та зміст монетаризму. Погляди кейнсіанців, монетаристів та представників теорії раціональних очікувань на доцільність здійснення грошово-кредитної політики. Зближення позицій монетаристів та неокейнсіанців у поглядах на грошово-кредитну політику.

Модуль 2. Кредит та кредитна система

Тема 2.1. Кредит у ринковій економіці

Кредит як обов'язковий елемент сучасної економіки, як засіб ліквідації невідповідності між часом виробництва, часом обігу грошових коштів та засіб вирішення протиріччя між часовим осіданням коштів і необхідністю їх використання в господарстві.Кредит як економічна категорія і юридичне поняття. Розвиток кредитних відносин. Сутність та функції кредиту. Принципи кредитування. Класифікація кредиту. Форми та види кредиту. Характеристика фінансового, товарного кредитів та кредиту під цінні папери. Роль кредиту в розвитку економіки.Межі кредиту. Теорії кредиту.Природа позичкового відсотка. Відсоток як ціна капіталу та як плата за втрату ліквідності. Види відсотка. Облікова ставка відсотка як інструмент регулювання стану фінансового ринку. Причини коливання ринкової ставки відсотка. Призначення державного, банківського, комерційного та споживчого кредитів.

Тема 2.2. Фінансові посередники грошового ринку

Сутність та призначення фінансових посередників. Основні видові риси банку. Відміни банку від інших фінансових посередників. Економічні функції банківської системи. Характеристика основних видів небанківських фінансових посередників.

Тема 2.3. Центральний банк

Призначення центрального банку. Роль центрального банку у формуванні пропозиції грошей та їх ціни. Об'єктивність виникнення емісійних банків та створення центральних банків. Співробітництво центральних банків світу та наднаціонального центрального банку. Особливість статусу центрального банку. Незалежність центрального банку від органів державної влади, чинники, що визначають його незалежність. Основні напрями діяльності центрального банку. Основні принципи організації та діяльності НБУ. Діяльність НБУ в умовах ринкової трансформації економіки.

Тема 2.4. Комерційні банки

Призначення комерційних банків в умовах ринкових відносин. Вибір банку для обслуговування. Активні та пасивні операції банків. Розрахунково-касове обслуговування та операції банків з векселями. Кредитні послуги банків як вид банківських послуг. Система та механізм банківського кредитування. Функції та види банківського кредиту. Характеристика депозитних, депозитарних, інвестиційних, консультаційних та інших послуг банків.

Тема 2.5. Міжнародні фінансово-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною

Характеристика міжнародних валютно-кредитних установ – Світовий банк, Міжнародний валютний фонд. Необхідність та форми співробітництва міжнародних валютно-кредитних установ з Україною. Цілі та основні напрями діяльності регіональних валютно-кредитних установ – Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Банк міжнародних розрахунків та ін.

3. Засоби діагностики успішності навчання

Тестування (письмове), опитування (усне, письмове), реферати, доповіді, розв'язання контрольних завдань.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – *екзамен*

5. Рекомендовані джерела

Базові

1. Гроші та кредит: Підручник / За ред. проф. Б.С.Івасіва.– Тернопіль: Карт-бланш, 2000. – 510 с.
2. Гроші та кредит: Підручник / За ред. Савлука М.І. - К.:КНЕУ, 2002. – 598 с.
3. Демківський А.В. Гроші та кредит: Навч. посібник. -К.: ДАКОР, 2005. – 528 с.
4. Кочетков В.М. Гроші та кред.: Навч.-метод. посіб. - / В.М.Кочетков, Д.Г.Сироцинський, Н.Ю.Андрушко. – 2- е вид. – К.: Вид. Європ. ун – ту, 2002. – 84 с.
5. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика. – К.: Атіка, 2005. – 480с.

Допоміжні

1. Адамик Б.П. НБ і грошово-кредитна політика: Навч. посіб. – Тернопіль: Карт – бланш, 2002. – 278 с.
2. Боринець С.Я. Міжнародні валютно – фінансові відносини: Підручник. – 3 – є вид., стер. – К.: Тов – во «Знання», КОО, 2001. – 305 с.
3. Гальчинський А.С. Теорія грошей. – К.: Основи, 2003. – 415 с.
4. Кейнс Дж.М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей. К. - 1999
5. Лагутін В.Д. Гроші та грошовий обіг. – К: ТОВ «Знання» – 2003.
6. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія та практика. – К.: ТОВ «Знання» – 2004.
7. Лемківський А. Гроші та кредит. – К.: Дакор, К.: Вира-Р, 2003.
8. Руденко Л.В. Розрахункові та кредитні операції у ЗЕД підприємства: Підручник

К.: Лібра, - 2002. - 302 с.

9. Савлук М.І. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посіб. / О.І.Береславська, О.М.Наконечний, М.Г.Пясецька та ін.; за Ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. –393 с.

10. Стельмах В.Е., Епіфанов А.О., Гребенюк Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика в Україні. – К.: ТОВ «Знання», КОО. – 2003. 17

11. Фінансово-банківська статистика. Практикум / П.Г. Вашків, П.І. Пастер, В.П. Сторожук, Є.І. Ткач. – К.: Либідь, 2003.

12. Щетинін А.І. Гроші та кредит: Підручник: Вип..2 перероб. та доп. –К.: ЦУЛ. - 2006,432 с.

6. Додаткові ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. Режим доступу: <http://www.imf.org>

5. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>

7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

8. Офіційний сайт Національного банку України. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

9. Офіційний сайт Ради підприємців України при КМУ . Режим доступу: <http://www.radakmu.org.ua>

10. Офіційний сайт Світового банку. Режим доступу: <http://www.worldbank.org>

11. Силабус курсу. Режим доступу: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_economiki/Silabus/

12. Дистанційний курс. Режим доступу: <http://lms.hnpu.edu.ua/>